

אבי הקליניקה למשפט עברי

מייסד הקליניקה למשפט עברי באוניברסיטה בר אילן, ד"ר יעקב חבה, הוא בוגר תיכון הרווא"ה ברמת-גן, שהמשיך משם לישיבת הסדר בתקופה שבה לא היה נהוג שבוגרי תיכונים דתיים ילמדו בישיבות גבוהות: "החלטתי בכל זאת ללמוד ב'הסדר' הר-עציון באלון שבות, וזה היה צעד חריג בתיכון שלנו. כי מה שהיה מקובל בישיבות התיכוניות לא היה נהוג אצלנו".

אז מה גרם לך ללכת נגד הזרם בתיכון?

"את התשובה צריך לחפש בילדותי המוקדמת. גדלתי ברמת-גן לצד סבא שהיה רבם של יוצאי עיראק בעיר. אבי היה ממנהיגי הקהילה. כל החיים בילדותי הסתובבו סביב בית הכנסת. בחופש הגדול בין כיתה ד' לה' קיבלתי מהורי אפילו עידוד כספי כדי להשתתף בשיעורי גמרא שהתקיימו בבית הכנסת בשעות הבוקר ויועדו בעיקר לפנסיונרים. מהר מאוד נתפסתי לעניין, ועל אף שלמדתי בתיכון, הייתי לומד הרבה גמרא במסגרות שונות מחוץ לשעות הלימודים בבית הספר".

למרות התמדתו בתורה, שלחו ההורים את חבה ללמוד בממ"ד יבנה ברמת-גן, ולאחר מכן בתיכון הרווא"ה, שאז היה

עדיין מעורב, בניס ובנות: "אמרת להם שאני מעדיף ללמוד בישיבה תיכונית, אך אבי, שלא רצה שאחיה בפנימייה, סירב בתוקף. הוא סבר שאת עיקר החינוך צריך לקבל בבית. אבל בסוף השמינית ביקרתי מתוך סקרנות במספר ישיבות, ויום אחד, בזמן שהותי באלון-שבות, מצאתי מישור שהכרתי מרמת-גן שלמד בתיכון שנתנים או שלוש מעלי. המפגש הזה והשיחה של ראש הישיבה בליל שבת שדיברה אלי מאוד, גרמו לי לרצות להישאר. נבחנתי והתקבלתי. לימים סיפר לי ראש הישיבה הרב ליכטנשטיין שבחן אותי, שהוא היסס מאוד האם לקבל אותי, בשל העובדה שהגעתי מתיכון ולא מיישיבה. לבסוף החליט לקחת 'סיכון'".

בישיבת הר-עציון למד חבה שבע שנים רצופות ואז נרשם ללימודי משפטים באוניברסיטה כשבמקביל הוא משלים לימודי רבנות ומקבל סמיכה: "שבע השנים שלי בישיבה היו הטובות והמרתקות בחיי", הוא מסכם בנוסטלגיה. "אהבתי את לימודי המשפטים באוניברסיטת בר-אילן במקביל ללימודי במכון הגבוה לתורה שם. אחרי הסיום התקבלתי לשנה בבית המשפט העליון לסטאז' אצל השופט מנחם אלון שהיה אז משנה לנשיא, וחצי שנה נוספת אצל עו"ד דן אבי יצחק".

את עבודת הדוקטורט שלו, בנושא: "היסוד הנפשי בעבירת רצח במשפט העברי", כתב בהנחייתו של פרופ' אהרון אנקר.

מדוע בחרת דווקא במשפט העברי שאינו תופס מקום מרכזי בממסד המשפטי של מדינת ישראל?

"כי אני מאמין שהתורה היא תורת חיים, והיה חשוב לי להבין עד כמה החלק המשפטי של ההלכה ניתן ליישום מעשי גם בימינו. רציתי לברר האם המשפט העברי נידון להישאר בין כותלי בית המדרש או שניתן להחיותו וליישמו, לחדש בו

מה שניתן בתוך גבולות המסורת, ולהפכו לתורת חיים גם במאה הזו. שאלות אלו הטרידו אותי כבר כנער בישיבה, וככל שהתבגרתי היה חשוב לי יותר להתעסק בהן".

בהקשר לכך מוסיף ד"ר חבה: "החוק בישראל מתיר לצדדים המעוניינים בכך לנהל את הסכסוך הכספי שהתגלע ביניהם בבתי דין דתיים, זאת במקום לפנות לבתי משפט אזרחיים. כך, בית הדין לממונות פועל (בהתאם להלכה היהודית) לפתרון מחייב בסכסוכים ממוניים בין הצדדים הפונים אליו.

גם הקליניקה למשפט עברי שהקמנו באוניברסיטה, פועלת על מנת להכיר לתלמידיה את ההיבטים המעשיים של דיני הממונות על פי ההלכה היהודית, ובד בבד היא מעניקה סיוע

המשפט העברי במצבו הנוכחי אינו יכול להחליף את מערכת המשפט האזרחית, אך אסור לנו לוותר על שאיפה זו

משפטי לצדדים חסרי יכולת כלכלית המבקשים להתדיין בפני בתי הדין לממונות. הסטודנטים בקליניקה משתתפים בדיוני בתי הדין לממונות, נותנים סיוע משפטי, מסייעים בייצוג צדדים בפני בתי הדין וכן עוסקים בכתיבת ניירות עמדה ומחקר עבור הדיינים בבתי הדין, עבור ועדות הכנסת השונות ועבור משרד המשפטים. הסטודנטים גם משתתפים בשיעורים המעניקים הכשרה אקדמית ותורנית בתחום. הסיוע כולו ניתן בחינם וללא תמורה כלשהי מצד הפונים".

האם לדעתך מדינת ישראל יכולה לעבור לפסוק רק על פי המשפט העברי?

"במצבו הנוכחי, לא ריאלי לחשוב שהמשפט העברי יכול להחליף את המערכת המשפטית הנוהגת. עם זאת, זו צריכה להיות השאיפה שלנו. בינתיים, נראה לי חשוב לשלב את ערכי ההלכה והמשפט העברי בשיח המשפטי, התרבותי והחברתי בישראל.

בתי הדין לממונות עושים עבודה בכיוון, אך כדי שהמערכת תהיה אטרקטיבית לציבור הדתי, ובוודאי לצבורים אחרים, היא חייבת לעבור תהליכים מורכבים, להיות יותר אחידה ושקופה, להתחשב בדיני המדינה ולנהל שיח עם המשפט הנוהג בה.

כל אדם שרואה עצמו מחויב לתורה ומצוות צריך להיות שותף למשימה זו. בראש ובראשונה בפנייה לבתי הדין הללו במקרה הצורך, אך במקביל בבקרה של ההליכים המתנהלים שם ובהצבת דרישה לרף מקצועי ומוסרי גבוה.

אנו בקליניקה נשמח לסייע למי שזקוק לעזרה בעניין זה".

assafgolan3948@gmail.com